

BATIYA ERKEN AÇILAN KENT: SELANİK

* Selanik, Rumeli'de Ege denizi kıyısında yer alan ve Osmanlı-Avrupa ticaretinin önemli noktalarından biriydi. Deniz ve demiryolu ulaşımı gelişmişti. Üsküp, Belgrat, Manastır ve İstanbul'a demir yolu ile bağlıydı.

* Şehirde, çoğunluğu Türkler olmak üzere Rum, Bulgar, Ermeni, Yahudi ve Sırp lar yaşamaktaydı. Bu çok uluslu yapı, konuşulan dil, inançlar, gelenek ve görenekler ülkede çok zengin bir kültürel yapının oluşmasını sağlamıştı.

* 19. yüzyıla kadar huzur ve güven içerisinde yaşayan bu milletler, Fransız ihtilali ile ortaya çıkan milliyetçilik düşüncesinden etkilenerek çatışma ortamına sürüklenmişlerdir. Bu çatışma ortamında devleti parçalanmaktan kurtarmak amacıyla Osmanlı aydınları bazı çareler aramış bunun sonucunda **Yeni Düşünce Akımları** ortaya çıkmıştır. Bunlar;

- **Osmanlılık:** Bu fikir akımına göre Osmanlı Devleti içindeki tüm milletler bir **"Osmanlılık"** duygusu ile Osmanlı milleti haline getirilmelidir. Böylece devlet içindeki değişik milletlerin ayaklanmaları önlenmiş olacaktır. Bu düşünce Balkan Savaşlarından Balkanlarda yaşayan milletlerin Osmanlı Devletinden bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle iflas etmiştir

- **İslamcılık:** Bu akıma göre, devletin parçalanmasını engellemek için Müslüman milletler **Osmanlı halifesinin** liderliğinde tek bir çatı altında birleşmelidir. Bu düşünce I. Dünya savaşı yıllarında Arapların Osmanlı Devletine karşı isyanı ile iflas etmiştir.

- **Türkçülük:** **Osmanlı Devleti içinde yaşayan** Türkleri milli bir duygu ile bilinçlendirmeyi amaçlamıştır. Balkan Savaşlarından sonra Osmanlılık akımının zayıflaması ile Osmanlı yönetimine hâkim olan düşünce akımıdır. Türkçülüğün en ateşli savucusu Enver Paşa'dır.

- **Batıcılık:** Osmanlı Devleti'nin kurtuluşunun tek yolunun batıya ayak uydurarak çağın fikir ve ihtiyaçlarına uygun medeni bir millet ve devlet haline gelmekten geçtiğini savunan fikir akımıdır.

* Gelişmiş bir kent olan Selanik'te çocukluğunu geçiren Atatürk'ün fikri zenginliğinin ve ufkunun gelişmesinde bu şehrin olumlu katkıları olmuştur.

MUSTAFA DA ÇOCUKTU

* Mustafa, 1881 yılında Selanik'te doğmuştur. Mustafa Kemal'in doğduğu ev Selanik Belediyesi tarafından müze haline getirilmiştir.

* Ali Rıza Efendi, 1871 yılında Zübeyde Hanım'la evlendi. Bu evlilikten Mustafa Kemal'in kendisinden başka 5 kardeşi oldu; Fatma, Ahmet, Ömer, Naciye, Makbule.

* Mustafa Kemal Latife Hanım'la evlenirken zamanın alışlagelmiş ört ve adetlerinin aksine nikâh törenine beraber katılmışlardır. Kadının aile ve toplum hayatındaki yerine büyük

önem veren Mustafa Kemal yurt gezilerine esiyle birlikte katılmıştır.

MUSTAFA KEMAL OKULDA

--İlkokul: Annesinin isteğiyle **(1888) Mahalle mektebine** kısa süre giden Mustafa, eğitim hayatına **(1888) Şemsi Efendi Mektebinde** devam etmiştir. Mahalle mekteplerinden farklı olarak bu okulda, yeni öğretim metotları uygulanmakta; okumayı ve yazı yazmayı kolaylaştıracak araç gereçler kullanılmaktaydı.

Babasının ölümü üzerine Mustafa Kemal (7 yaşında iken) Annesiyle birlikte dayısının çiftliğine yerleşmiştir. Bu nedenle eğitimi bir süre aksamıştır.

--Ortaokul: Selanik sokaklarında gördüğü üniformalı subaylardan etkilenen Mustafa **1893 yılında Selanik Askeri Rüştiyesi (ortaokul)** sınavlarına girdi ve sınavı kazandı. Mustafa'nın derste gösterdiği başarılarından etkilenen Matematik öğretmeni Yüzbaşı Mustafa Bey Kemal adını verdi. Mustafa Kemal'in matematiğe olan ilgisi hayatının sonraki dönemlerinde de devam etti. Yazmış olduğu "geometri" kitabı bu ilginin en güzel örneğidir.

--Lise: Mustafa Kemal, Selanik Askeri Rüştiyesini bitirdikten sonra, **1896 yılında Manastır Askeri İdadisine (lise)** başladı. Mustafa Kemal derslerde gösterdiği başarıyla hem öğretmenlerinin hem de arkadaşlarının takdirini kazandı. Bu okulda sınıf arkadaşı Ömer Naci sayesinde edebiyata ve hitabete ilgi duydu. Fransızca özel dersleri aldı. Tarih öğretmeni Kolağası Tevfik Bey'in tarih bilgisi onda tarih bilinci uyandırmıştır. İdadide başlayan bu tarih sevgisi hayatının sonuna kadar artarak devam etmiştir.

--Harp Okulu: Manastır Askeri İdadisini bitirdikten sonra 1899 yılında Harp Okulu'na girdi. 1902 'de Teğmen rütbesiyle mezun oldu.

--Harp Akademisi: Harp Okulundan sonra öğrenimine İstanbul Harp Akademisi, kurmay sınıfında devam etti. (1902). 1905 yılında Harp Akademisinden Kurmay Yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu.

NOT: *Atatürk'ün yetiştiği dönemde Osmanlı Devleti sınırları içinde farklı özelliklerdeki okullar mevcuttu. Bir tarafta dini derslerin ağırlıkta olduğu mektep ve medreseler; diğer tarafta Batı tarzı okullar, askeri okullar ve çeşitli meslek okulları vardı. Bunun yanında azınlık okulları ile yabancı okullar da faaliyetliydi. Bu okulların her biri kendi amaçları doğrultusunda eğitim yapıyordu. Bu durum Atatürk'ün yetiştiği dönemde ülkede eğitim birliği olmadığını gösterir.*

CEPHEDEN CEPHEYE MUSTAFA KEMAL

Mustafa Kemal'in askerlik hayatında gösterdiği başarılar hem kendi hem de Türk milletinin kaderini etkilemiştir. Mustafa Kemal'in iz bıraktığı bazı askeri olaylar ve cepheleer şunlardır:

* **Şam'a atanması (1905):** İlk görev yeri olarak Şam'daki 5. Orduya Kurmay Yüzbaşı olarak atandı. Suriye'de bulunduğu sırada yakın arkadaşlarıyla **Vatan ve Hürriyet Derneğini** kurdu (Ekim 1906). Selanik başta olmak üzere birçok şehirde derneğin şubelerini açtı. Bu faaliyet onun **liderlik özelliğini ve yöneticiliğini** göstermektedir.

* **31 Mart Olayı (1909):** İstanbul'da meşrutiyet karşıtlarının çıkardığı 31 Mart Ayaklanmasını bastırmak ve düzeni sağlamak amacıyla hazırlanan **Hareket Ordusu'nda** kurmay yüzbaşı olarak Mahmut Şevket Paşa ile birlikte başarıyla görev yaptı. **31 Mart Olayı aynı zamanda Türk tarihindeki ilk ihtilal hareketidir.**

* **Trablusgarp Savaşı (1911):** İtalya'nın Trablusgarp'a saldırması üzerine Osmanlı bölgeye askeri kuvvet gönderemeyince Mustafa Kemal gönüllü subay arkadaşları ile birlikte gizlice Mısır üzerinden Trablusgarp'a gitti. Mustafa Kemal, halkı örgütleyerek Derne ve Tobruk'ta İtalyanlara karşı başarılı savunma savaşları yaptı. Bu olay **Mustafa Kemal'in ilk askeri başarısıdır.** Başarılarından dolayı Mustafa Kemal binbaşılığa terfi ettirildi. Balkan Savaşlarının başlamasıyla Trablusgarp'tan ayrılmak zorunda kaldı.1912 yılında İtalyanlarla **Uşi Antlaşması** yapıldı. Bu anlaşmaya göre:

- K.Afrikadaki son toprak parçası **Trablusgarp ve Bingazi** İtalyanlara verildi.

- Oniki ada geçici olarak İtalyanlara bırakıldı.

Uşi Antlaşması ile Kuzey Afrika'daki son Osmanlı toprağı da elden çıkmış oldu. Mustafa Kemal'in Trablusgarp'ta yerli halkı İtalyanlara karşı direnişe geçirmesi **onun teşkilatçılığı** ile ilgilidir.

* **Çanakkale Savaşı (1915):** 1. Dünya Savaşında İtilaf Devletlerine karşı Çanakkale Cephesinde mücadele eden Osmanlı Devletinin en önemli komutanlarından biri Mustafa Kemal'dir. **Arıburnu, Conkbayırı, Anafartalar'da** düşmana karşı büyük başarılar elde eden Mustafa Kemal, Osmanlı Devleti'nin bu cephedeki savaşı kazanmasında önemli rol oynadı. Mustafa Kemal, meşhur **"Ben size taarruz emretmiyorum. Ölmeyi emrediyorum."** sözünü burada söylemiştir. Mustafa Kemal'in Çanakkale Savaşlarında kazandığı başarılar onun askeri dehasının tüm yurttta ve dünyada tanınmasını sağlamıştır.

* **Kafkasya Cephesi (1916):** M. Kemal Çanakkale'deki başarılarının ardından Ruslara karşı mücadele verilen Kafkasya cephesinde 16.Kolordu komutanı olarak görevini sürdürdü. Burada Ruslar karşısında dağınık halde olan birlikleri bir araya getirerek eksiklikleri tamamlayan Mustafa Kemal, Rusların elinden Muş ve Bitlis'i **(8 Ağustos 1916)** geri almayı başardı. Bu başarı Mustafa Kemal'in **sabır ve disiplin anlayışı** açıkça kendini göstermektedir.

* **Suriye Cephesi (1917):** Suriye'deki 7. ordu komutanlığına atandı. Alman komutan ile düştüğü anlaşmazlık sebebiyle istifa etmiş İstanbul'a dönmüştür.1918 yılında 7.ordunun da bağlı olduğu **Yıldırım Orduları Grubuna** komutan olarak atanmış ve Halep'in kuzeyinde oluşturduğu savunma hattı ile Arap ve İngiliz kuvvetlerini durdurmayı başarmıştır.

* **Kurtuluş Savaşı (1921-1922):** Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda yenilmesiyle itilaf Devletleri Türk topraklarını işgale başladılar. Bu durum karşısında Mustafa Kemal Samsun'a çıkarak Kurtuluş Savaşı'nı başlatmış ve zafere ulaştırmıştır. Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın her aşamasında Türk Milletine önderlik etmiş, Türk halkını düşmana karşı birleştirmiştir. Başkumandan olarak orduyu yönettiği Sakarya Meydan Savaşı ve Başkumandanlık Meydan Muharebesi'ni kazanmıştır. Ardından da Türk milletinin her alanda çağdaşlaşmasını hedef alan inkılapları gerçekleştirmiştir.

DÖRT ŞEHİR VE MUSTAFA KEMAL

Selanik, Manastır, Sofya ve İstanbul şehirleri Mustafa Kemal'in fikir hayatının oluşmasında büyük etkiye sahiptir. Bu şehirlerden **Selanik** günümüzde Yunanistan; **Manastır** Makedonya; **İstanbul** Türkiye; **Sofya** ise Bulgaristan sınırları içinde yer almaktadır.

SELANİK

* Mustafa Kemal'in doğup büyüdüğü, çocukluğunun geçtiği şehir olan Selanik, Osmanlı'nın önemli bir Balkan kentiydi. Ege kıyısında bulunan Selanik'te deniz ticareti oldukça gelişmişti. Nüfusu da çoktu. **Farklı milletlerin bulunduğu bu şehirde, çeşitli dillerde gazete ve dergiler yayınlanırdı.**

* Mustafa Kemal, 1907'de askeri görevle geldiği Selanik'te İttihat ve Terakki Cemiyetine katıldı. İttihat ve Terakki Cemiyetinin çalışmaları sonucunda II. Meşrutiyet ilan edildi (1908). Mustafa Kemal ordunun siyasetten ayrılması gerektiğini düşündüğünden ve İttihat ve Terakki Cemiyeti ile olan fikir uyumsuzlukları sebebiyle cemiyetten ayrılarak kendini tamamen askerlik mesleğine verdi.

MANASTIR

* Konsolosluklar ve ticaret şehri Manastır, o dönemde aralarında çekişme olan çeşitli din ve milliyetten insanları barındırıyordu. Sırbistan, Bulgaristan ve Yunanistan, kendi kiliseleri aracılığıyla bölgeye hâkim olmak istiyordu.

* Mustafa Kemal Askeri idadide (lise) öğrenim görmek üzere geldiği Manastır'da Vatan ve hürriyet şiirleri yazan Namık Kemal'den, milliyetçilik alanında ise Ziya Gökalp'ten ve Türkçülüğü savunan Mehmet Emin Yurdakul'dan etkilendi.

* Mustafa Kemal'in tarih bilincinin gelişmesinde öğretmeni Mehmet Tefvik Bey'in rolü büyüktür.

* Burada bazı Fransız düşünürlerinin eserleriyle tanıştı.

* Bu dönemde Türk kültür ve tarihi ile ilgili okuduğu eserler sayesinde Mustafa Kemal'in fikir hayatı şekillendi.

* 1897 Türk-Yunan Savaşında savaşta başarılı olunmasına rağmen barış masasında istenilenin alınmaması M.Kemal'i derinden etkiledi.

İSTANBUL

* İstanbul Osmanlı'nın başkentiydi ve Osmanlı'nın en gelişmiş şehriydi.

* M. Kemal, İstanbul'da hem asker hem öğrenci olarak bulunmuştur.

* Mustafa Kemal'in İstanbul'da bulunduğu Beyoğlu (Pera) ve Galata civarı, şehrin Batı'ya açılan yüzüydü. Avrupa elçiliklerinin yoğun olduğu bir semtti. Sosyal ve kültürel yönden hareketli bir semttir.

* Mustafa Kemal, okul yıllarında, arkadaşlarına konferans niteliğinde konuşmalar yaparken sonraki yıllarda da İstanbul'da evinde arkadaşlarıyla toplantılar düzenlemiş, ülke sorunlarını tartışmıştır. Ayrıca o yıllarda arkadaşlarıyla gazete ve dergi hazırlamıştır.

SOFYA

* Mustafa Kemal, Balkan Savaşları sonrasında 1913'te Sofya Askeri Ataşeliği'ne atanmıştır.

* O günlerde Sofya'da sosyal hayat çok canlıydı. Üst düzey yetkililerin katıldığı danslı, yemekli toplantılarda Mustafa Kemal, Avrupa devletlerinin temsilcileriyle doğrudan görüşme ve fikirlerini paylaşma imkânı buldu.

* Bulgaristan'da kalan Türklerle yakın ilişki kurdu ve Türklerin yaşadıkları yerleri ziyaret etti. Bulgaristan'da Türkçe olarak yayımlanan gazetelerle irtibat kurarak bölgedeki Türklerin sosyal ve siyasi haklarının yükseltilmesi çalışmalarına katıldı.

* Bulgar Meclisinin toplantılarını takip etti. Mustafa Kemal, gözlemlerinin yer aldığı raporlarına kendi analizlerini de ekleyerek bunları Osmanlı Hükümeti yetkilileriyle paylaştı.

MUSTAFA KEMAL LİDERLİK YOLUNDA

Mustafa Kemal, Harp Akademisinden mezun olduktan sonra askerlik mesleğine Şam'daki göreviyle adım attı. Burada yakın arkadaşları ile gizlice Vatan ve Hürriyet Cemiyetini kurdu. Mustafa Kemal, Suriye'den gizlice Selanik'e geldi.

Mondros Ateşkes Anlaşması'nın imzalanmasından sonra Mustafa Kemal, Harbiye Nezareti emrinde çalışmak üzere İstanbul'a çağrıldı. İstanbul'da bulunduğu günlerde hiç boş durmadı. Vatanın içinde bulunduğu durumu anlatmak, vatanın kurtuluşu için çareler düşünmek amacıyla padişah, sadrazam ve bakanlarla birçok kez görüşme yaptı. Fakat bu görüşmelerden vatanın kurtarılması yönünde bir sonuç çıkmadı.

Bu durum karşısında Mustafa Kemal, Türk vatanın kurtuluşunu sağlamak ve Türk milletini örgütlemek amacıyla Anadolu'ya geçmeye karar verdi. Bir yandan da Şişli'deki evinde yakın arkadaşları Ali Fuat (Cebesoy), Rauf (Orbay) ve ismet (İnönü) beylerle sık sık toplantı yaptı. Mustafa Kemal liderliğinde yapılan bu toplantılarda ülkenin geleceği ile ilgili çeşitli kararlar alındı. Mustafa Kemal Pasa, İstanbul'daki evinde düzenlediği toplantıların benzerlerini Anadolu'ya geçtikten sonra da çeşitli şehirlerde devam ettirdi.

ATATÜRK'ÜN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Vatan ve millet sevgisi: Atatürk, vatanını ve milletini çok seven, vatani ve milleti için canını feda etmekten kaçınmayan bir liderdir.

İdealist oluşu: Millî sınırlarımız içinde millî birlik duygusuyla kenetlenmiş uygar bir toplum oluşturmak, ayrıca milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı meydana getirmek Atatürk'ün en önemli idealleri arasında yer alır.

Mantıklı ve gerçekçi oluşu: Atatürk, akla ve bilime önem verirdi. Gerçeğe akıl ve bilim yoluyla ulaşılacağına inanırdı.

Sabır ve disiplin anlayışı: Atatürk, bir konuda karar alırken ve bu kararı uygulamaya koyarken uygun zamanı bekler, zamanlamaya çok önem verirdi. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ve inkılapların yapılması konularında da Atatürk hep uygun zamanı beklemişti.

İleri görüşlülüğü: Atatürk, olayların gelişmesinden sonucunun ne olabileceğini kestirebilirdi.

Açık sözlülüğü: Atatürk, gerçekleri millete açıkça ifade etmekten çekinmemişti.

Çok yönlülüğü: Atatürk, hem komutan, hem devlet adamı, hem de inkılapçı yönleri olan bir liderdir.

Öğreticilik yönü: Atatürk, eğitim ve öğretime çok önem vermiştir. Harf inkılabı sırasında yaptığı çalışmalar onun Baş Öğretmen olarak anılmasını sağlamıştır.

Atatürk'ün sanatseverliği: Atatürk'ün çağdaş Türk sanatının gelişmesi için çabalar harcamıştır. Atatürk, sanata ve sanatçıya büyük önem vermiştir.

Yöneticiliği: Atatürk, iyi bir yönetici ve devlet adamıdır. O, her zaman toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutmuştur.

Yaratıcı düşüncesi: Atatürk, kazandığı askerî başarılarından ve inkılapların yapılması sırasındaki uygulamaları ile üstün deha olarak adlandırılmaktadır.

Önder oluşu: Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın her aşamasında Türk Milletine önderlik etmiş, Türk milletinin her alanda çağdaşlaşmasını hedef alan inkılapları gerçekleştirmiştir.

Kararlı ve mücadeleci oluşu: Atatürk, güçlükler karşısında yılmamış, ümitsizliğe düşmeden Kurtuluş Savaşı ve yapılan inkılapları gerçekleştirmiştir.

Planlı çalışması: Atatürk, bütün çalışmalarında planlı hareket etmiş, bunun karşılığını Kurtuluş Savaşı'nda ve ardından yaptığı inkılaplarda almıştır.

İnkılapçılığı: Atatürk, gerçekleştirdiği inkılaplardan ve inkılaplar hakkındaki düşünceleri ile örnek bir inkılapçıdır.

Birleştirici ve bütünleştirici oluşu: Kurtuluş Savaşı'nın hazırlık döneminde Türk Milletini milli birlik ve beraberlik düşüncesi etrafında bir çatı altında toplamış böylece topyekun başarıya ulaşılmasını sağlamıştır.

İnsan sevgisi: Atatürk, bütün insanları çok seven ve dünya barışına önem veren bir liderdi.